LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI RIKOSTORJUNNASTA RAJAVARTIOLAITOKSESSA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

LAUSUNTOTIIVISTELMÄ

1. Lausuntopyyntö

Uuteen Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta annettavaan lakiin siirrettäisiin nykyisin rajavartiolaissa olevat Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskevat säännökset. Säännöksiä selkeytettäisiin ja käytetystä viittaustekniikasta luovuttaisiin niin paljon kuin mahdollista. Rajavartiomiehen jo olemassa oleviin rikostorjunnan toimivaltuuksiin ei ole tarkoitus tehdä merkittäviä muutoksia. Erityisesti selvitetään Rajavartiolaitoksen merellisen rikostorjunnan toimivaltuudet.

Sisäministeriö pyysi hallituksen esityksen luonnoksesta lausunnon 39 viranomaiselta, organisaatiolta ja järjestöltä ajalla 21.6. - 9.9.2016. Lausunnon antoivat:

- sisäministeriön maahanmuutto-osasto
- sisäministeriön poliisiosasto
- liikenne- ja viestintäministeriö
- oikeusministeriö
- puolustusministeriö
- valtiovarainministeriö
- eduskunnan apulaisoikeusasiamies
- valtioneuvoston oikeuskansleri
- Liikenteen turvallisuusvirasto
- Poliisihallitus
- Tulli
- valtakunnansyyttäjänvirasto
- Rajaturvallisuusunioni ry
- Suomen Asianajajaliitto
- Suomen Tuomariliitto ry

Tullivirkamiesliitto ry, Tulliliitto ry, Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry ja Upseeriliitto ry ilmoittivat, ettei niillä ole ehdotuksesta lausuttavaa.

Lausunnot ovat luettavissa lyhentämättöminä valtioneuvoston hankerekisterin Internet-sivuilla (http://valtioneuvosto.fi/hanke?selectedProjectId=5301).

Lausunnoissa esitetyt säädöstekniset muutokset ja perustelujen täsmennykset on otettu huomioon esityksen viimeistelyssä.

Sisäministeriö
Rajavartiolaitoksen esikunta
PL 3 (Vilhonvuorenkatu 6)
00131 HELSINKI
Puhelin 0295 421 000, Faksi 0295 411 500
www.raja.fi

Inrikesministeriet
Staben för gränsbevakningsväsendet
PB 3 (Vilhelmsbergsgatan 6)
FI-00131 HELSINGFORS
Telefon 0295 421 000, Fax 0295 411 500
www.raja.fi

Ministry of the Interior
Headquarters of the Finnish Border Guard
PO Box 3 (Vilhonvuorenkatu 6)
FI-00131 HELSINKI
Phone +358 (0)295 421 000,
Fax +358 (0)295 411 500
www.raja.fi

2. Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa

2.1 Yleistä

Lausunnonantajat pitävät yleisesti esitystä tarpeellisena ja kannatettavana. Useissa lausunnoissa pidetään tärkeänä viranomaisten tehtävien ja toimivaltuuksien täsmällistä kattavaa sääntelyä ja todetaan sen edistävän perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja oikeusturvaa.

Sisäministeriön poliisiosasto toteaa, että Rajavartiolaitoksen lainsäädännön selkiyttäminen ja viittaustekniikasta poispääseminen ovat kannatettavia asioita.

Sisäministeriön maahanmuutto-osasto pitää lainsäädännön selkeyttämistä luonnoksessa esitetyllä tavalla kannattavana.

Oikeusministeriö toteaa, että kysymys on tarpeellisesta lainvalmisteluhankkeesta. Erillisen lain säätäminen rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa selkeyttää lainsäädännöllistä tilannetta ja on johdonmukaista sen kanssa, että myös Tullin rikostorjunnasta on äskettäin säädetty oma lakinsa. Yleisemmin hallituksen esityksen luonnoksessa herättää huomiota se, että paikoitellen siinä viitataan poliisilain 5 luvun säännöksiin, kun lähempää vertailukohdetta säännöksille ja sääntelytarpeille saattaisi löytyä Tullin rikostorjuntalain säännöksistä ja perusteluista.

Puolustusministeriö esittää, että hallituksen esitykseen harkittaisiin lisättäväksi säännös, joka mahdollistaisi Rajavartiolaitoksen rikostorjunnasta vastaavien viranomaisten ja rikosten estämisestä ja paljastamisesta vastaavien sotilasviranomaisten joustavan yhteistoiminnan ja keskinäisen avunannon. Sääntelyn tarkoitus olisi edesauttaa joustavaa tiedonvaihtoa ja viranomaisten resurssien joustavaa käyttöä. Säännös voisi olla vastaava kuin sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 90 §:ssä. Säännös koskee poliisin puolustusvoimille antamaa ja yhteistoimintaa rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa.

Valtiovarainministeriö suhtautuu yleisesti myönteisesti ehdotettuun uuteen lakiin rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa. Valtiovarainministeriö haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota seikkoihin, joilla valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan on vaikutusta mm. PTR-viranomaisten yhteistyön edellytyksiin sekä julkisen talouden suunnitteluun ja Rajavartiolaitoksen resurssien riittävyyteen. Valtiovarainministeriö toteaa, että esitys auttaa selkeästi hahmottamaan Rajavartiolaitoksen salaiseen tiedonhankintaan liittyvän toimivallan laajuutta sekä rikosten estämisessä ja vaaran torjumisessa että rikosten selvittämisessä. Valtiovarainministeriö pitää valittua systematiikkaa Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien rajoja selkiyttävänä.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toteaa, että rikostorjuntaa koskeva sääntely on useiden perusoikeuksien, kuten henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden sekä yksityiselämän suojan kannalta keskeistä. Esityksen systematiikan mukaan siihen on kirjoitettu auki poliisilain ja pakkokeinolain sisältöä pääosin asiallisesti noudattavat säännökset, minkä tarkoituksena on selkeyttää sääntelyä ja parantaa sääntelyn tarkkarajaisuutta. Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä kehityksenä, että Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksia koskevat säännökset saadaan nyt täsmällisiksi ja yhteen lakiin.

Nykyisestä sääntelytekniikasta johtuen rajavartiolaista ilmenevien oikeuksien ja velvollisuuksien sekä menettelytapojen selvittäminen on tältä osin ollut työlästä eikä omiaan helpottamaan lain käytettävyyttä ja ymmärtämistä. Sinänsä viittaustekniikan hyvänä puolena voidaan mainita se, että tällöin tiedonhankintakeinot ovat yhdenmukaiset kaikilla hallinnonaloilla ja lainsäädäntöön mahdollisesti myöhemmin tehtävät muutokset voidaan toteuttaa yksinkertaisemmin samanaikaisesti. Toisaalta erityisesti tiedonhankintakeinojen käyttöedellytysten kirjaaminen hallinnonalakohtaiseen lakiin on välttämätöntä, koska ne poikkeavat toisistaan.

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa, että syyttäjälaitoksen näkökulmasta olennaista on, että Rajavartiolaitoksella on resurssit ja osaaminen sen tutkittavissa tulevissa rikoksissa, halu ja kyky

esitutkintayhteistyöhön syyttäjän kanssa sekä tarvittavat valmiudet käyttää salaisia tiedonhankinta- ja pakkokeinoja.

Tulli tukee ja pitää kannatettavana rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettavan lain säätämistä, samoin kuin siihen liittyviä muidenkin lakien muutosehdotuksia.

Rajaturvallisuusunioni ry pitää lakiehdotusta kannatettavana. Esitetty laki selkeyttää Rajavartiolaitoksen tekemää rikostorjuntaa ja edistää osaltaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja oikeusturvaa.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskevan sääntelyn keskittäminen omaksi laiksi on asianmukaista ja selkeyttää nykyisin osittain hajallaan olevaa sääntelyä ja että Rajavartiolaitokselle esitetyt vähäiset lisäykset tehtäväkentässä ovat perusteltuja.

Suomen Tuomariliitto ry pitää ehdotetun erillisen lain säätämistä perusteltuna ja säännösten kirjoittamistapaa koskevaa lainsäädäntöteknistä ratkaisua kannatettavana.

2.2 Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikokset

Sisäministeriön poliisiosasto toteaa, että valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 5/2016 vp) Rajavartiolaitoksen voimavarojen priorisoinnin kohteena olevana ydintehtävänä mainitaan uskottavan ja itsenäisen rajan vartioinnin ylläpitäminen. Esitysluonnos poikkeaa sekä päätehtävän että selonteon kirjauksen sisällöstä siltä osin, kuin siinä halutaan laajentaa Rajavartiolaitoksen oikeutta tutkia rikoksia. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuussäännöstön eriyttäminen ja selkeyttäminen omaksi laiksi eivät ole riittäviä perusteita laajentaa Rajavartiolaitoksen esitutkintavastuulle kuuluvien rikosnimikkeiden määrää.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehellä ei sinällään ole huomautettavaa Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin lisättävien rikosten osalta. Rahanpesurikokset rajatarkastuksen yhteydessä sekä merilain ja meriteiden sääntöjen rikkominen ovat esityksen perusteella sellaisia, joiden tutkiminen Rajavartiolaitoksen toimesta voi olla perusteltua joissain tapauksissa. Esityksestä ei kuitenkaan ilmene kuinka merkittävä käytännön tarve kyseisten rikosten lisäämiseen Rajavartiolaitoksen tutkittaviksi kuuluviin rikoksiin on, eikä myöskään sitä, onko näiden rikosten nykyisissä tutkintajärjestelyissä ilmennyt joitain toimivaltuusongelmia.

Suomen Asianajajaliitto ja **Suomen Tuomariliitto** katsovat, että Rajavartiolaitokselle esitetyt lisäykset tehtäväkentässä ovat perusteltuja.

2.2.1 Merilain säännökset

Ehdotus merilain säännösten ja meriteiden sääntöjen sekä sisävesisääntöjen rikkomisen lisäämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittaviin rikoksiin sai lausunnonantajilta kannatusta.

Oikeusministeriö toteaa, että yksityiskohtaisissa perusteluissa kohdan soveltamisalaa ei tarkemmin käsitellä. Oletettavasti tarkoituksena on, että tutkittavien rikosten piiriin tulevat ensinnäkin moninaiset merilain 20 luvussa rangaistaviksi säädetyt teot, vaikka tällaista ulottuvuutta ei ole pääteltävissä kohdan säätämistarvetta koskevista yleisperusteluista. Kohta on tältä osin myös epäselvästi kirjoitettu, kun sitä voi lukea niin, että estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä säädetään merilain 20 luvussa. Kysymys on siitä, että estettäisiin, paljastettaisiin ja selvitettäisiin merilain 20 luvussa tarkoitettuja rikoksia. Lisäksi kohdan osalta avoimeksi jää se, mistä alusten yhteentörmäämisen ehkäisemisestä annetuista säännöksistä on kysymys. Yleisperustelujen mukaan merkityksellisiä ovat eräät rikoslain 23 luvun säännökset, mutta tämä ei ilmene kohdasta eikä edes sen yksityiskohtaisista perusteluista.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää hyvänä ja kannatettavana sitä, että Rajavartiolaitoksen esitutkintatoimivaltuuksia vesiliikenteessä merialueella selkeytetään. Yleisperusteluihin on kuitenkin syytä lisätä, että vesikulkuneuvojen käyttämistä vesialueella valvovat Liikenteen turvallisuusvirasto, poliisi, Rajavartiolaitos ja Tulli. Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi on yleinen merilain noudattamista

valvova viranomainen. Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että lakiin olisi hyvä lisätä säännös Liikenteen turvallisuusviraston roolista virka-apuviranomaisena ja yhteistyöviranomaisena merilain ja vesiliikennelain mukaisten rikkomusten selvittämisessä.

Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi pitää hyvänä ja kannatettavana, että Rajavartiolaitoksen roolia merilain mukaisten rikosten esitutkintaviranomaisena selkeytetään, mutta on tärkeää huomioida Trafin rooli kaupallisen merenkulun asiantuntijana valvovien viranomaisten keskuudessa. Hallituksen esityksessä olisi hyvä lisätä maininta Trafin roolista virka-apuviranomaisena ja yhteistyöviranomaisena merilain ja vesiliikennelain mukaisten rikkomusten selvittämisessä.

2.2.2 Tieliikennelaki

Lausunnonantajat kannattivat Rajavartiolaitoksen tieliikennelain säännösten noudattamisen valvonnan toimivaltuuden laajentamista rajanylityspaikoilla.

Liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan esitettävän laajentuvan toimivallan tavoitteita, liikenneturvallisuuden parantumista ja sääntöjen tunnettavuuden lisääntymistä rajanylityspaikalla, on pidettävä kannatettavina ja perusteltuina. Esitetyn toimivallan laajentamisen sääntelymalliin tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota. Lakiehdotuksessa ei määritellä tarkkarajaisesti Rajavartiolaitokselle myönnettävän valvontatoimivallan laajuutta. Yksityiskohtaiset säännökset toimivallan sisällöstä ja rajautumisesta voisi olla syytä viedä pykälätasolle yleistasoisen määrittelyn sijaan. Samalla tulisi pohtia sitä, tulisiko tieliikennelain 7 luvussa säädettyjä liikenteenvalvonnan yleissäännöksiä muuttaa käsillä olevan lakihankkeen yhteydessä. Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää kiinnittämään huomiota siihen, että esityksen mukaiset toimivaltuuksien laajennukset asettavat uusia vaatimuksia myös rajavartiomiehille annettavalle koulutukselle.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toteaa, että laillisuusvalvontaansa kuuluvien tarkastusten yhteydessä Rajavartiolaitoksen edustajat ovat kertoneet pitäneensä toiminnallisena epäkohtana, että rajanylityspaikoilla tapahtuvista liikennerikkomuksista rajavartiostolla ei ole sakotusmahdollisuutta. Nyt asiassa joudutaan pyytämään poliisilta virka-apua tai poliisin pyyntöä suorittaa sakotus Rajavartiolaitoksen toimesta, mitä ei voida pitää viranomaisresurssien tarkoituksenmukaisen käytön kannalta perusteltuna. Apulaisoikeusasiamies pitää toivottavana, että Rajavalvonnan tieliikenteen valvonnan toimivaltuuksien lisääminen parantaisi vallitsevaa tilannetta tältä osin.

Poliisihallitus kannattaa luonnoksessa ehdotettua toimivaltuuden lisäystä Rajavartiolaitoksen valvontaan rajanylityspaikoilla. Säännöstä on perusteltu sillä, että puuttuminen tieliikenteen säännösten noudattamiseen jo heti maahan tultaessa ja rajaa ylitettäessä on omiaan valistamaan maahan tulevia ulkomaalaisia Suomen liikenneturvallisuutta koskevista säännöksistä sekä ohjaa noudattamaan niitä.

Rajaturvallisuusunioni ry kannattaa esitystä, sillä nykyinen säännös rajaa puuttumisen vain kuljettajan ajokuntoisuuden ja ajoneuvon liikennekelpoisuuden valvontaan.

2.2.3. Rahanpesu

Sisäministeriön poliisiosaston mukaan rahanpesurikosten tuominen Rajavartiolaitoksen itsenäisesti esitutkittavaksi perusteinaan yksittäisten rahanpesurikosten poliisille siirtämisen tai yhteisen tutkintaryhmän perustamisen mielekkyys sekä esitutkinnan tehostaminen näyttäytyvät vastakkaisina Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (PTR-laki) tavoitteille. Rahanpesurikosten esitutkinta voidaan hoitaa tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti olemassa olevien säännösten puitteissa esitutkintaviranomaisten yhteistyöllä.

Valtiovarainministeriö pitää esitystä perusteltuna. Toimivallan laajennus tehostaisi Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia torjua tehokkaasti oman tehtäväalueensa piirissä ilmeneviä rikoksia sekä näihin rikoksiin läheisesti kytkeytyviä muita rikoksia. Esityksen jatkovalmistelussa on kuitenkin hyvä huomata, että myös Tulli on toimivaltainen tutkimaan tullivalvonnassa ja tullirikostorjunnan toimenpiteiden seurauksena havaittuja rahanpesurikosepäilyjä omalla tehtäväalueellaan. Tulli valvoo muun muassa

käteisrahan valvonta-asetusta. Myös Rajavartiolaitos ja poliisi on säädetty toimivaltaisiksi viranomaisiksi, mutta vain silloin, kun ne suorittavat tullitehtäviä. Käteisrahan valvonta-asetuksella toteutetun EU:n valvontajärjestelmän tehokkuuden kannalta Rajavartiolaitoksen kovin aktiivinen rahanpesurikosten estämiseen ja paljastamiseen liittyvä toiminta rajatarkastuksen yhteydessä saattaa olla jossain määrin ongelmallinen.

Poliisihallitus toteaa, että rahanpesurikosten tutkinta on keskeisesti osa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden tutkintaa ja siten ensisijaisesti poliisin tehtävä rikostorjuntaa suorittavana yleistoimivaltaisena esitutkintaviranomaisena. Keskusrikospoliisissa Rahanpesun selvittelykeskus hoitaa rahanpesuun liittyviä tehtäviä ja esimerkiksi operoi asiaan liittyviä rekisterejä.

Rahanpesurikos on rikoslaissa säädetty omalla tunnusmerkistöllään itsenäiseksi rikokseksi, mutta rahanpesurikoksen taustalla on rikoksen tunnusmerkistön täyttävä teko, alkurikos, josta hyöty on peräisin. Monesti alkurikokset ovat vakavia omaisuus-, huume- tai kiristysrikoksia, joiden tapahtumapaikka on ulkomailla. Poliisilla on alkurikosten selvittämisessä keskeinen merkitys jo pelkästään taktisen tutkinnan ammattitaitonsa, yhteistyöverkostojensa, sekä rikoslajiin liittyvän systemaattisen ja keskitetyn tietonsa puolesta. Lisäksi rahanpesurikosten tutkinnan kautta poliisi pääsee monesti kiinni laajoihin tekojen taustalla vaikuttaviin rikoskokonaisuuksiin, joka on yleistoimivaltaisen esitutkintaorganisaation tilannekuvan kannalta keskeistä.

Kokonaisuutena katsotaan, että rahanpesurikosten tutkinnan hajauttaminen heikentäisi poliisin toimimismahdollisuuksia sekä kykeneväisyyttä vaativan rikoslajikokonaisuuden ja sen taustarikollisuuden torjuntaan.

Mainitusta poikkeuksena tuodaan kuitenkin esiin, että lakia on perusteltua harkita täydennettävän siten, että Rajavartiolaitoksella olisi nykyisen 43 §:n mukaisesti tutkimansa rahanpesuepäilyn yhteydessä toimivalta suorittaa tutkinta myös liiketoimintakiellosta annetun lain 19 a §:n mukaisen liiketoimintakieltoasian määräämisen edellytyksien selvittämiseksi. Edellytysten tutkinta on käytännössä summaarinen prosessi, joka ei edellytä erityisiä ammattitaitoa ja on lisäksi luontevinta suorittaa samassa yhteydessä mahdollisen liiketoimintakiellon perusteena olevan rikosepäilyn kanssa. Liiketoimintakiellon rikkomisen tutkinta sen sijaan tulee edelleen säilyttää yksinomaan poliisilla.

Tulli toteaa, että rajatarkastuksen yhteydessä havaittaneen lähinnä sellaisia rahanpesurikoksia, joissa kyse on varallisuuden tuonnista tai viennistä EU:n ja kolmannen välisessä liikenteessä. Tulli painottaa, että EU:n ulkopuolelta tulevalla matkustajalla tulee antaa kaikissa tilanteissa mahdollisuus ilmoittaa mukanaan olevat käteisvarat (vähintään 10.000 euron käteisvarat) EU:n käteisraha-asetuksen tarkoittamalla tavalla tulliviranomaiselle

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää luonnoksessa esitettyä toimivaltalaajennusta rahanpesurikoksissa rajatarkastuksen yhteydessä kannatettavana ja rikostorjuntaa koskevien säännösten kokoamista yhteen lakiin kannatettavana.

Rajaturvallisuusunioni ry pitää hyvänä, että esimerkiksi rahanpesun ja kätkemisrikoksen ja rikkomuksien tutkintaoikeus tulisi Rajavartiolaitokselle. Toisaalta rahanpesun ja kätkemisrikoksen ja rikkomusten tutkinta on rajattu tehtäväksi vain silloin, kun se paljastuu rajatarkastuksen yhteydessä. Tämä muodostuu ongelmaksi silloin, kun edellä mainitut rikokset tai rikkomukset paljastuvat esimerkiksi Rajavartiolaitoksen suorittamassa muussa valvontatoiminnassa paikoissa, joissa ei virallista rajatarkastusta suoriteta. Olisiko parempi vaihtoehto se, että edellä mainittujen rikoksien ja rikkomusten tutkintaa ei rajattaisi tapahtuvan vain rajatarkastuksien yhteydessä? Tutkintaoikeus voisi olla myös silloin kun ne tulevat esille muissa Rajavartiolaitoksen tutkimien rikosten yhteydessä, esimerkiksi laittoman maahantulon järjestämisen tutkinnassa.

2.3 Esitutkintavastuu

Sisäministeriön poliisiosasto ja Poliisihallitus toteavat, että poliisi on rikostorjunnassa ensisijainen yleistoimivaltainen esitutkintaviranomainen. Esitysluonnoksen sanamuotoa tulisi muuttaa siten, että siitä käy yksiselitteisesti ilmi poliisin ensisijaisuus rikoksia tutkivana esitutkintaviranomaisena. Lisäksi pykälässä ja sen yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi ilmetä Rajavartiolaitoksen velvollisuus ilmoittaa kaikki tietoonsa tulleet rikokset poliisille, joka voi tämän jälkeen suorittaa harkinnan siitä, ottaako se rikoksen tutkittavakseen vai jääkö rikos Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi.

2.4 Ilmoitusvelvollisuus

Ehdotuksen mukaan Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava poliisille rikoksen ennalta estämiseen ja selvittämiseen liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien tässä laissa ja pakkokeinolaissa tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että mainitussa äännöksessä tai sen perusteluissa ei mainita mitään ilmoituksen ajankohdasta. Ilmoituksen tulisi tapahtua kuitenkin oikea-aikaisesti, jotta sillä olisi käytännön merkitystä.

Poliisihallitus esittää harkittavaksi, tuleeko kaikesta ilmoitusvelvollisuudesta säätää saman ilmoittamista koskevan alaotsikon alla ja sisällyttää siten myös Rajavartiolaitoksen tietoon tulleen rikoksen ilmoittamisvelvollisuus kyseiseen lainkohtaan systemaattisuus- ja luettavuussyistä. Ilmoitusvelvollisuuden sitominen rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen, muttei paljastamiseen ei oletettavasti heikennä ilmoitusvelvollisuuden tavoitetta. Edellytyksenä on kuitenkin PTR-lain 1 §:n tarkoituksen toteutuminen.

2.5 Rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen siirtäminen poliisille

Poliisihallitus esittää harkittavaksi, tulisiko poliisille selvitettäväksi siirrettävien asioiden määrää laajentaa vastamaan voimassa olevaa esitutkintalain 2 luvun 4 §:ää (erityiset tutkintajärjestelyt). Syyttäjä johtaa esitutkintaa, jos poliisimiehen epäillään tehneen rikoksen virkatehtävän suorittamisen yhteydessä. Vaikka poliisimiehen tekemäksi epäiltyä rikosta ei ole tehty virkatehtävien suorittamisen yhteydessä, syyttäjä voi rikoksen vakavuuden tai asian laadun sitä muuten edellyttäessä päättää ryhtymisestään tutkinnanjohtajaksi. Syyttäjä voi edellä tarkoitetuissa tapauksissa johtaa esitutkintaa myös siltä osin kuin asiassa on poliisimiehen lisäksi muu epäilty, jos se on asian selvittämiseksi tarkoituksenmukaista. Syyttäjä ei toimi tutkinnanjohtajana, jos asia käsitellään rikesakko- tai rangaistusmääräysasiana.

Tutkinnanjohtajana toimiessaan syyttäjällä on tuossa tehtävässään samat toimivaltuudet kuin tutkinnanjohtajana toimivalla päällystöön kuuluvalla poliisimiehellä. Poliisimiehen tekemäksi epäilty rikos tutkitaan aina muussa kuin hänen toimi-paikkansa poliisiyksikössä, jos asia ei ole rikesakko- tai rangaistusmääräysasiana käsiteltävä. Muutenkin rikoksen tutkiva poliisiyksikkö tulee tarvittaessa määrätä niin, ettei luottamus esitutkinnan puolueettomuuteen vaarannu.

2.6 Rikokseen puuttumisen lykkääminen tiedonhankinnan suojaamiseen liittyvistä syistä

Sisäministeriön poliisiosasto ja Poliisihallitus toteavat, että esityksen mukaan Rajavartiolaitoksella olisi oikeus siirtää puuttumista rikostorjunnan tiedonhankintatoimenpidettä suorittaessaan. Pykälän soveltamisalaksi on kirjattu "toiminnan tavoitteiden suojaaminen" eli myös muu kuin esitysluonnoksen 3 luvun salainen tiedonhankinta. Tältä osin esitysluonnos poikkeaa poliisilain 5 luvun 46 §:n ja pakkokeinolain 10 luvun 47 §:n sisällöistä, joissa siirtämisen edellytys sidotaan salaisen tiedonhankinta- tai pakkokeinon käytön suojaamiseen. Esitysluonnoksen sisältö lähenee poliisilain 1 luvun 9 §:n sisältöä, joka puolestaan on tarkoitettu sovellettavaksi kaikkeen poliisitoimintaan pelkän rikostorjunnan sijaan. Esitysluonnoksessa siirtämisen perusteet jättävät soveltamisalan tarpeettoman laajaksi ja tulkinnanvaraiseksi. Tulkinnanvaraisuus puolestaan on vastakkainen esitysluonnoksen selkiyttämistavoitteelle.

Oikeusministeriö toteaa, että poliisilain säännösten mukaan poliisilla ei ole vastaavaa yleistä tiedonhankintaa koskevaa lykkäämistoimivaltuutta. Sen sijaan nyt ehdotettava sääntely vastaa Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 13 §:ssä ja 3 luvun 45 §:n 1 momentissa olevaa sääntelyä. Pykälään liittyen ei esitetä yleisiä perusteluja sille, miksi Rajavartiolaitos tarvitsee poliisia laajemman toimivaltuuden, joka mahdollistaa puuttumatta jättämisen muunkin tiedonhankinnan kun salaisen tiedonhankinnan suojaamiseksi. Kaikkia esitutkintaviranomaisia koskeva esitutkintalain 3 luvun 12 § mahdollistaa esitutkintatoimenpiteiden siirtämisen rikoksen selvittämiseen liittyvistä syistä eräin vaaraa koskevin rajauksin. On sinänsä mahdollista, että Rajavartiolaitos Tullin tavoin toimintansa luonteen vuoksi tai muusta perustellusta syystä tarvitsee tällaista säännöstä.

Suomen Tuomariliitto ry toteaa, että ehdotettu säännös, joka on muotoiltu vastaamaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 13 §:ää, mahdollistaisi rikokseen puuttumisen lykkäämisen tiedonhankinnan suojaamiseen liittyvistä syistä. Se antaisi Rajavartiolaitokselle laajemman lykkäystoimivaltuuden kuin poliisilain nojalla kuuluu poliisille. Poliisilain 5 luvun 46 §:n 1 momentin mukainen toimivaltuus nimittäin koskee vain salaisen tiedonhankinnan suojaamista ja vastaa sellaisena nyt ehdotettua toimivaltuutta. Huomattava on lisäksi, että toimivaltuutta Rajavartiolaitoksessa käyttävää virkamiestä ei ole ehdotetussa säännöksessä rajattu muulla tavoin kuin niin, että lykkäämisestä saisi päättää rajavartiomies suorittaessaan Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tiedonhankintatoimenpiteitä.

2.7 Ilmaisukielto tiedonhankinnassa

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotettua ilmaisukieltoa perustellaan sillä, että esitutkintaa edeltävän rikosten estämisvaiheeseen liittyvän tiedonhankinnan suojaaminen on ongelmallista. Epäselvää on se, miten tämä ongelmalliseksi osoittautuminen on ilmennyt, kun ilmaisukiellosta ei nykyisin säädetä Rajavartiolaitosta koskevassa sääntelyssä eikä se ole laitoksen käytössä. Perustelut poliisin käytössä olevaa ilmaisukieltoa laajemmalle kiellolle ovat muutenkin niukat. Koska vastaava sääntely on Tullia koskevassa laissa, edellisen pykälän kohdalla todettu vertailukohdan hakemisesta Tullin rikostorjuntalain säännöksistä ja perusteluista pätee tässäkin. Lisäksi epäselvää on, miten yksityiskohtaisissa perusteluissa oleva toteamus riskistä tiedonhankinnan paljastumisesta tiedonhankinnan kohteelle suhtautuu säännöstekstiin, jonka mukaan kysymys olisi kiellosta ilmaista tietoja sivulliselle.

Valtioneuvoston oikeuskansleri toteaa, että esitysluonnoksen kohdassa ”suhde perustuslakiin ja lainsäätämisjärjestys” ei oteta millään tavoin kantaa toiseen laissa uutena säädettäväksi ehdotettuun ilmaisukieltoon, joka ehdotuksen mukaan olisi mahdollista antaa Rajavartiolaitoksen tiedonhankinnassa ja jonka edellytyksenä olisi, että ilmaisukiellossa tarkoitettujen seikkojen ilmitulo ”voi vaikeuttaa rikoksen estämistä tai selvittämistä taikka aiheuttaa asianosaiselle tai muulle henkilölle vahinkoa tai haittaa”. Vaikka säädettäväksi ehdotettu ilmaisukielto sinänsä vastaa rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 16 §:n ilmaisukieltoa, tulisi lain perusteluissa käsitykseni mukaan arvioida myös esitetyn lain mukaisen ilmaisukiellon suhdetta perustuslakiin.

Oikeuskansleri toteaa vielä, että eduskunnan apulaisoikeusasiamies on päätöksessään 18.11.2015 arvioinut esitutkintalain 11 luvun 5 §:n ilmaisukieltoa ja muun ohessa todennut, että kyseinen esitutkintalain ilmaisukielto tulisi voida saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Esitysluonnoksesta ei ilmene, onko nyt säädettäväksi ehdotettuja ilmaisukieltoja arvioitu tuon apulaisoikeusasiamiehen päätöksen valossa.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toteaa, että säätämisjärjestystä koskevassa osiossa on ilmaisukiellon merkityksellisyys nostettu mainintana esille, mutta ei arvioitu ilmaisukiellon suhdetta perustuslakiin vaan ainoastaan kuvattu sen sisältöä ja edellytyksiä yksityiskohtaisten säännösperustelujen tapaan.

Suomen Tuomariliitto toteaa, että ehdotettu säännös on muotoiltu vastaamaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 16 §:ää. Ehdotetun säännöksen sanamuodosta ja perusteluista ilmenee, että ilmaisukielto voitaisiin antaa jo ennen esitutkinnan alkamista. Poliisilakiin ei sisälly nyt ehdotettua vastaavaa ilmaisukieltosäännöstä. Esitysluonnoksen perusteluista ei ilmene, minkä vuoksi Rajavartiolaitokselle olisi annettava tältä osin laajempi toimivaltuus kuin poliisille. Sitä paitsi, kun

ehdotetun säännöksen mukaan voitaisiin kieltää tiedon ilmaiseminen sivulliselle, on perustellusti kyseenalaistettavissa, voidaanko perustelujen esimerkissä mainittua henkilötietolain 26 §:n mukaista tarkastusoikeuttaan käyttävää henkilöä pitää ehdotetun ilmaisukiellon kattamana ”sivullisena”.

Esitysluonnoksen perusteella jää jossakin määrin epäselväksi, onko ilmaisukiellon antamiseen esitutkintavaiheessa tarkoitettu sovellettavaksi esitutkintalain 11 luvun 5 §:ää. Säännöksen mallina käytetyn rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 16 §:n esitöiden lausumat osoittavat kuitenkin tuota lakia säädettäessä tarkoituksena olleen, että ilmaisukiellon antamiseen esitutkinnan aikana sovelletaan esitutkintalain 11 luvun 5 §:n asemesta sanottua rikostorjunnasta Tullissa annetun lain säännöstä. Näin ollen voidaan olettaa, että sama koskisi myös nyt ehdotetun säännöksen ja esitutkintalain 11 luvun 5 §:n suhdetta. Lisäksi esitutkintavaiheeseen näyttäisi viittaavan ehdotetussa säännöksessä ilmaisukiellon kohteena olevista tiedoista käytetty ilmaus ”tutkintaan liittyviä seikkoja”. Vaikuttaa ilmeiseltä, että esitutkintavaiheessa annettavaan ilmaisukieltoon ei ole tarkoitus soveltaa esitutkintalain 11 luvun 5 §:ää, kun nyt ehdotettuun säännökseen ei sisältyisi esitutkintavaiheen osalta viittausta siihen.

Tuomariliitto epäilee, onko ehdotusta 2 luvun 10 §:stä harkittu riittävän perusteellisesti. Tuomariliiton käsityksen mukaan poliisille myönnettyjä toimivaltuuksia laajempien valtuuksien myöntämiseen muille viranomaisille rikosten ennalta ehkäisemistä, paljastamista ja selvittämistä silmällä pitäen tulisi lähtökohtaisesti suhtautua pidättyvästi.

Tuomariliitto pitää ehdotettua sääntelytapaa joka tapauksessa lainsäädäntöteknisesti epäonnistuneena. Ilmaisukieltosäännöksessä olisi syytä mainita nimenomaisesti, että se koskee myös ilmaisukiellon antamista esitutkintavaiheessa, jos tämä on tarkoituksena.

Tuomariliitto toteaa lisäksi, ettei esitysluonnoksen säätämisjärjestysperusteluissa ole ilmaisukieltoa koskevilta osilta lainkaan käsitelty ehdotettua säännöstä vaan tarkastelu rajoittuu salaista tiedonhankintaa koskevaan ilmaisukieltoon.

2.8 Salaiset tiedonhankintakeinot

Sisäministeriön poliisiosaston mukaan Tullin rikostorjunnasta annetussa laissa salaisten tiedonhankintakeinojen käytön edellytykset on rajattu rikosten estämiseen. Huomioiden Tullin lainsäädännön säätämisperusteen ja säätämistavan esitysluonnoksen olisi loogista noudattaa samaa. Vaaran torjumisen maininta viittauksin poliisilain vastaaviin säännöksiin laajentaa tarpeettomasti esitysluonnoksen soveltamisalaa. Pykälistä esitetään siten poistettavaksi teksti "vaaran torjumiseksi".

Oikeusministeriö toteaa, että yleisesti ottaen ehdotettuja säännöksiä salaisten tiedonhankintakeinojen käytöstä rikosten estämiseen ja eräissä tapauksissa vaaran torjumiseen voidaan pitää asianmukaisina erityisesti pidettäessä vertailukohtana Tullin rikostorjuntalain vastaavaa lukua. Huomioon on otettu Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikokset, joiden estämiseen käytettävät tiedonhankintakeinot on suhteutettu rikoksen vakavuuteen.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toteaa, että koska salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö ja käytön rajoitukset säilyisivät Rajavartiolaitoksessa ennallaan, hänellä ei ole aihetta tässä yhteydessä ottaa enemmälti kantaa niiden tarpeellisuutta tai perustuslainmukaisuutta koskevaan kysymykseen. Laillisuusvalvonnan näkökulmasta on toki haasteellisempaa, mitä useammalle viranomaiselle annetaan oikeus perusoikeuksien kannalta ongelmallisimpien salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöön. Perustuslakivaliokunta on todennut, että "perusoikeuksiin puuttumisvaltuuksia ei tule antaa viranomaisille laajemmin kuin siihen on välttämätöntä tarvetta" (PeVL 2/1996).

Tulli pitää myönteisenä ja Rajavartiolaitoksen valtuuksien laajuuden ymmärtämistä selkeyttävänä sitä, että salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämistä koskevat säännökset on esityksessä eriytetty salaisten pakkokeinojen soveltamista koskevista säännöksistä.

Poliisihallitus toteaa, että kyseiset poliisilain toimivaltuudet telepakkokeinojen käyttöön kuuluvat poliisin tehtäviin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden päävastuuviranomaisena. Mainittujen toimivaltuuksien

ensisijainen käyttöala ei ole rikostorjunta, vaan hengen ja terveyden suojaaminen kiireellisissä hälytystehtävissä. Täten esitetyt toimivaltuudet telepakkokeinoista eivät sovi rikostorjuntalain yhteyteen. Myöskään rikoslain 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset kuulu Rajavartiolaitoksen tehtäviin. Näin ollen Rajavartiolaitokselle ei ole perusteltua lisätä toimivaltuutta käyttää tukiasema- tai televalvontatietoja henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseen.

2.9 Salaiset pakkokeinot

Sisäministeriön poliisiosasto ja Poliisihallitus katsovat, ettei Rajavartiolaitokselle tule lisätä toimivaltuutta televalvontaan sen selvittäessä rajatarkastuksen yhteydessä törkeää kätkemisrikosta tai ammattimaista kätkemisrikosta taikka Rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakirjaa koskevaa törkeää väärennystä. Televalvontaa edellyttävissä rikostutkinnoissa Rajavartiolaitoksen tulee sisäministeriön poliisiosaston ja Poliisihallituksen mielestä tukeutua poliisiin.

Oikeusministeriö toteaa, että Rikostorjunnallisen lähtökohdan törkeän väärennyksen, törkeän kätkemisrikoksen ja ammattimaisen kätkemisrikoksen lisäämiselle televalvonnan perusterikoksiksi muodostaisi ilmeisesti se, että niiden voidaan olettaa olevan yleisesti ottaen tarpeellisia Rajavartiolaitoksen suorittaessa näiden rikosten tutkintaa. Tähän nähden lisäämistarve on ohuesti perusteltu. Perusteluissa lyhyesti mainitaan näiden rikosten ”tuloksellinen selvittäminen”. Epäselväksi jää esimerkiksi se, onko törkeitä väärennyksiä, törkeitä kätkemisrikoksia tai ammattimaisia kätkemisrikoksia jäänyt selvittämättä sen vuoksi, että televalvonta ei niitä koskien ole nykyisin Rajavartiolaitoksen käytettävissä, kun mainitut rikokset jo nykyisin kuuluvat laitoksen tutkittaviin.

Oikeusministeriön mukaan kysymystä rikosten lisäämisestä televalvonnan perusterikoksiksi on tarkasteltu ohuesti myös perustuslakia ja säätämisjärjestystä koskevassa jaksossa. Salaisen pakkokeinon tarpeellinen, joskus jopa välttämätön rooli tietyn rikoksen selvittämisessä ei yksinään riitä perusoikeuksiin liittyvässä tarkastelussa. Huomioon on otettava se, miten perustuslakivaliokunta on arvioinut televalvonnan käyttöedellytyksiä (erityisesti PeVL 66/2010 vp). Erityisessä asemassa on suhteellisuusperiaate, jonka perusteella rikoksen tulee lähtökohtaisesti olla vakavuustasoltaan sellainen, että televalvonnan ilmentämää luottamuksellisen viestinnän suojaan puuttumista voidaan pitää perusteltuna.

Oikeusministeriö toteaa, että törkeästä väärennyksestä ja törkeästä kätkemisrikoksesta säädetty ankarin rangaistus on neljä vuotta vankeutta ja ammattimaisesta kätkemisrikoksesta säädetty ankarin rangaistus kuusi vuotta vankeutta. Rikokset siis vakavuustasoltaan täyttävät televalvontarikoksille yleisesti asetetun vaatimuksen, joskin salaisen pakkokeinon käyttöä konkreettisessa tapauksessa harkittaessa on huomioon otettava myös muut keinon käytölle pakkokeinolaissa asetetut edellytykset. Vaikka perusteet kyseisten rikosten lisäämiselle televalvonnan perusterikoksiksi saattavat hyvinkin olla olemassa, rikostorjunnalliset ja perustuslailliset näkökohdat edellyttävät todetulla tavalla perustelujen täydentämistä.

Oikeusministeriö toteaa myös, että esityksen mukaan Rajavartiolaitos voisi käyttää valvottua läpilaskua myös muussa esitutkinnassa, kunhan rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Luonnoksesta ei ilmene, onko tämä tarkoituksellisesti tavoiteltu lopputulos.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies pitää säätämisjärjestystä koskevia lakiehdotuksen perusteluja joiltain osin riittämättöminä. Vaikka hänellä ei sinällään ole huomautettavaa televalvontaoikeuden lisäämisestä esityksessä mainittuihin rikoksiin, asiaa tulisi arvioida tältä osin perusoikeussäännöksiin sisältyvien lakivarausten kannalta ottaen samalla huomioon perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset. Pelkästään viittausta "perustuslakivaliokunnan myötävaikutukseen" aiempien lainsäädäntöhankkeiden ja -uudistusten yhteydessä edes yksilöimättä tarkoitettua perustuslakivaliokunnan kannanottoa ei voida asian merkityksellisyys huomioiden pitää riittävinä.

Tulli tukee rikosten tutkinnassa käytettävien pakkokeinojen käyttöalan laajentumista televalvonnan osalta.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että muutos ei aiheuta olennaista muutosta pakkokeinojen käytön yleisiin edellytyksiin, minkä vuoksi Asianajajaliitolla ei ole huomautettavaa toimivaltuuksien tarkennukseen.

Suomen Tuomariliitto pitää perusteltuna ehdotettua televalvonnan mahdollisuuden laajentamista koskemaan Rajavartiolaitoksen selvitettäväksi tulevista rikoksista myös törkeää kätkemisrikosta, ammattimaista kätkemisrikosta, törkeää rahanpesua ja törkeää väärennystä.

2.10 Ylimääräinen tieto

Sisäministeriön poliisiosasto ja Poliisihallitus toteavat, että ylimääräistä tietoa koskevan säännöksen ehdotettu sanamuoto ei mahdollistaisi poliisille oikeutta käyttää ylimääräistä tietoa. Tämä nähdään ongelmallisena ja poliisilla tulisi yleisenä esitutkintaviranomaisena säätää oikeus Rajavartiolaitoksen ylimääräiseen tietoon.

Poliisi toteaa myös, että ylimääräistä tietoa koskeva ehdotettu sanamuoto ei mahdollistaisi poliisille oikeutta käyttää ylimääräistä tietoa. Tämä nähdään ongelmallisena ja poliisilla tulisi yleisenä esitutkintaviranomaisena säätää oikeus Rajavartiolaitoksen ylimääräiseen tietoon. Poliisi myös toteaa, että esityksen mukaan Rajavartiolaitos voisi tallentaa rekisteriinsä salaisilla tiedonhankintakeinoilla laajemmin ylimääräistä tietoa kuin poliisi. Poliisi kannattaa ehdotettua tallennusmahdollisuutta, mutta tuo samalla esiin, että sillä tulisi säätää vastaava oikeus.

3. Pakkokeinolaki

Oikeusministeriö katsoo, että pakkokeinolain 5 luvun 2 §:n muuttaminen niin, että matkustuskieltoon määrätty voidaan velvoittaa ilmoittautumaan ja luovuttamaan passinsa poliisin lisäksi myös Rajavartiolaitokselle saattaa olla aiheellista, mutta sitä on sinällään perusteltu ohuesti esittämällä yksityiskohtaisissa perusteluissa yksi esimerkkitapaus. Sen mukaan passin luovuttaminen voisi olla tarpeellista esimerkiksi, jos henkilö oleskelee lähellä Rajavartiolaitoksen toimipistettä. Epäselväksi jää, onko kysymys joltakin osin poliisilaitosverkostoa koskevista muutoksista ja siihen liittyvästä etäisyyksien kasvamisesta. Kun matkustuskielto myös yleensä liittyy käynnissä olevaan esitutkintaan, perusteluissa saattaa olla aihetta todeta myös siitä, onko ilmoittautumis- tai luovuttamispaikan kannalta merkitystä esimerkiksi sillä, toimittaako esitutkinnan poliisi vai Rajavartiolaitos.

Valtiovarainministeriö pitää esitettyä ratkaisua viranomaistoiminnan tehokkuuden näkökulmasta kannatettavana. PTR-viranomaisten yhteistoiminnan tehostamisen näkökulmasta voisi olla perusteltua selvittää myös sitä, että Rajavartiolaitoksen lisäksi myös Tulli sisällytettäisiin säännöksen tarkoittamiin viranomaisiin jolle kieltoon määrätty voidaan velvoittaa ilmoittautumaan ja luovuttamaan passinsa.

Oikeusministeriö toteaa, että pakkokeinolain 10 luvun 47 §:n perusteluissa todetaan ehdotettavaan lainsäädäntöratkaisuun viitaten, että toisin kuin poliisi ja Tulli, Rajavartiolaitos ei voisi tehdä ja käyttää vääriä, harhaanjohtavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä tai valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, sillä peitetoiminta ei kuulu Rajavartiolaitoksen käytössä oleviin salaisiin pakkokeinoihin. Perustelu kaipaa tarkentamista, koska pakkokeinolain 10 luvun 47 §:n 2 momentti koskee kaikkia salaisia pakkokeinoja, ei pelkästään peitetoimintaa. Useat salaisista pakkokeinoista myös ovat Rajavartiolaitoksen käytettävissä.

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotuksen mukaan valvottua läpilaskua voidaan käyttää kaikkien sellaisten rikosten selvittämisessä, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Lakiehdotuksessa ei mitään rikoksia rajata esimerkiksi niiden törkeysasteen perusteella muun esitutkinnan ulkopuolelle. Mainittujen säännösten perusteella Rajavartiolaitos voi siis käyttää valvottua läpilaskua myös ns. muussa esitutkinnassa, kunhan rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Luonnoksesta ei ilmene, onko tämä tarkoituksellisesti tavoiteltu lopputulos.

4. Taloudelliset vaikutukset

Valtiovarainministeriö katsoo, että muutoksista aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia ei ole selvitetty riittävässä määrin. Kevään 2016 julkisen talouden suunnitelmassa/kehyspäätöksessä vuosille 2016-2020 ei ole myöskään huomioitu ehdotettavaa lakipakettia ja mahdollisia voimavarojen uudelleen kohdennuksia. Epäselvää on, mitä kaikkia teknisiä lisälaitteita RVL joutuu lakimuutosten johdosta hakemaan (mm. rajavartiomiehen turvaaminen peitellyssä tiedonhankinnassa). Eri laitteiden hankintojen tarpeellisuus ja niiden hankinnan ja ylläpidon euromääräinen kustannusarvio tulee selvittää ja selostaa esitysluonnoksessa. Lisäksi tulisi selvittää, mitä laitteita eri turvallisuusviranomaiset voisivat käyttää yhteisesti. Epäselvää on myös, mitä uusia henkilötietorekistereitä tai rekistereiden laajennuksia tarvitaan, ja miten ne toimivat ja mitä maksavat. Tietojärjestelmien yhteensopivuus poliisin tietojärjestelmien kanssa tulee varmistaa ja arvioida lakiesityksessä. Koulutuksen tarpeellisuudesta on maininta. Asiaa tulee tarkemmin avata ja arvioida siitä aiheutuvat lisämenot (pysyvät ja kertaluonteiset). Esitykseen tulee sisällyttää maininta, että esitys voidaan toteuttaa hyväksytyn julkisen talouden suunnitelman puitteissa eikä se edellytä lisärahaa valtion talousarviossa. Kaiken kaikkiaan taloudelliset vaikutukset tulee selvittää tarkemmalla tasolla.

Valtiovarainministeriön mielestä jää epäselväksi, olisiko RVL:n tehtävänä maksaa korvausta teleyritykselle vielä sen lisäksi, että poliisi on vanhastaan sitoutunut tähän valtiota koskevaan perusteeseen. Maksettavan korvauksen tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus tulee harkita.

5. Muuta

Poliisihallitus ehdottaa harkittavaksi, että kansainvälisten rikostorjuntatoimenpiteiden turvaamiseksi ulkomaan viranomaisen perustellusta pyynnöstä ilmoitus salaisten pakkokeinojen käytöstä tulisi voida jättää tuomioistuimen päätöksellä tekemättä. Tämä tehostaisi rajat ylittävän rikollisuuden estämistä ja paljastamista.

Sisäministeriön poliisiosasto toteaa, että olemassa olevaa toimintamallia, jossa poliisi vastaa telepakkokeinojen teknisestä toteuttamisesta, ei ole perusteltua muuttaa.

Poliisihallitus toteaa, että PTR-lain 4 §:n mukaan PTR-viranomaisen on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava tekemästään tai vastaanottamastaan Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea sitovaan velvoitteeseen perustuvasta, valtakunnan rajan ylittävää kuljetusta (kansainvälinen valvottu läpilasku) koskevasta virka- tai oikeusapupyynnöstä sille PTR-viranomaiselle, jonka tehtäväalueeseen asia myös kuuluu.

On tärkeää, että valvottua läpilaskua koskevien toimenpiteiden osalta varmistutaan riittävästä tiedonkulusta ja asianmukaisista ilmoitusvelvollisuuksista viiranomaisten välillä erityisesti sen estämiseksi, ettei PTR-viranomaisilla ole käynnissä asiaan liittyvää esitutkintaa tai muuta päällekkäistä rikostorjunta-toimenpidettä. Huomattavaa on, että PTR-viranomaisten välisestä valvottua läpilaskua koskevasta yhteistoimintamallista annetussa ohjeessa (7.10.2010) on todettu, ettei läpilasku menetelmänä sovellu, kun kysymyksessä on ihmisten salakuljetus tai laittoman maahantulon järjestäminen. Lisäksi säädösehdotuksen jatkovalmistelussa on huomioitava SALPA-määräyksessä esitetyt valvottua läpilaskua koskevat toimenpideohjeet.